

**Vaikuttavuutta yhteiskehittämällä ja aidolla yhteistyöllä,
case kansallinen aivoterveysohjelma
Markku Holmi 21.11.2023**

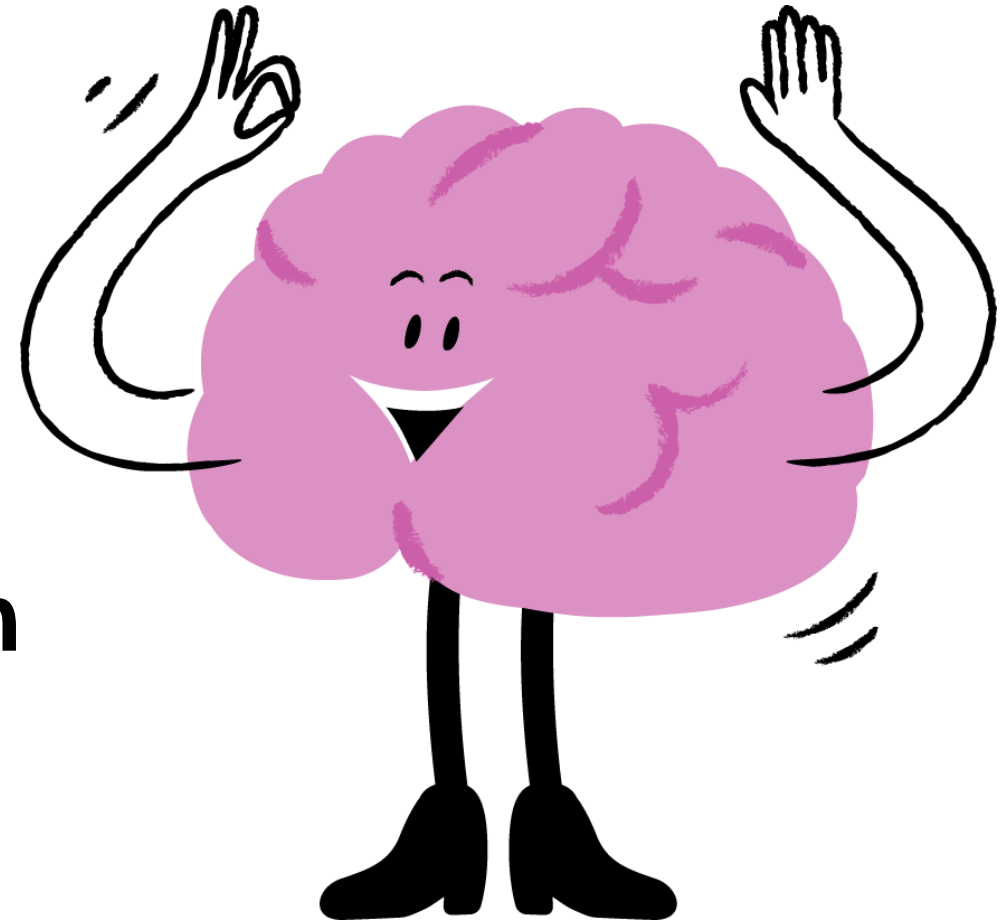
Mitä on aivoterveys?

Aivoterveys on aivotoimintojen tila, mikä mahdollistaa yksilön täyden elinaikaisen potentiaalin riippumatta siitä, onko yksilöllä aivosairautta tai ei.

Maailman terveysjärjestö, WHO

Uusi näkökulma aivoterveYTEEN – aivosairauksien ehkäisystä aivojen hyvinvoinnin lisäämiseen

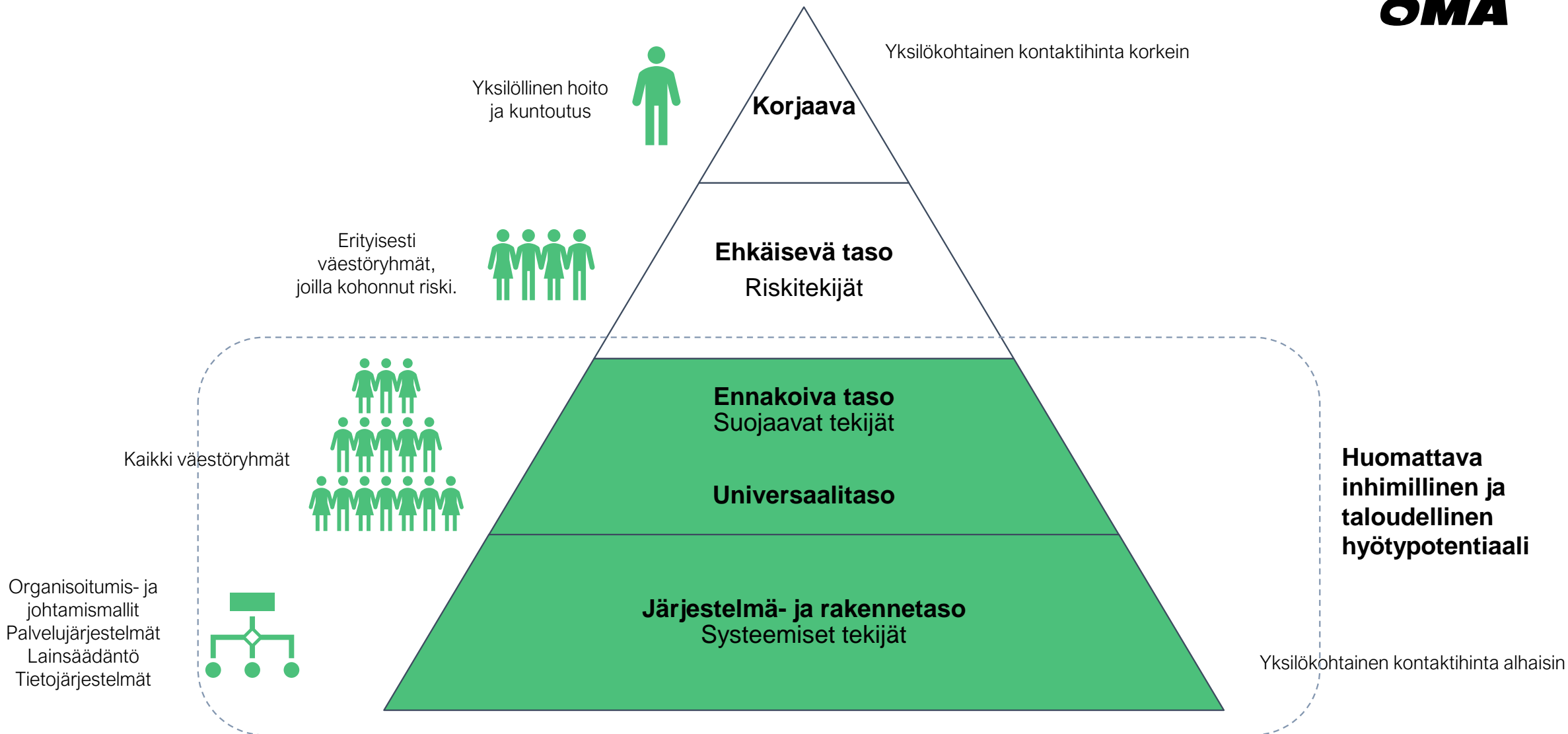

Aivoterveys on Suomen yhteinen pääoma

Aivot säätelevät ihmisen koko kehon toimintaa. Aivot vastaavat käyttäytymisestä, tunteista, tiedonkäsittelystä sekä tämän kaiken säätelystä.
(toiminnanohjaustoiminnot)

Ei sen enempää eikä vähempää.

Kansallisen aivoterveysohjelman asemoituminen – ennakoiva taso

Kansallisen aivoterveysohjelman lähtökohdat

Suojaavat tekijät

- Ennakoiva, toimintakykyä tukeva näkökulma

Vaikuttavuusperusteisuus

- Yhteiskunnallisen hyödyn mallintaminen, mitattavissa olevat tavoitteet, vaikutusketjut, muutoksen todentaminen

Yhteiskehittäminen

- Useita ikäryhmäkohtaisia asiantuntijatahoja
- Toimeenpanon suunnittelu yhteiskehittämisperiaatteella kohderyhmien kanssa

Lisäarvo

- Vältetään päällekkäisyyttä olemassa olevien terveydenedistämishjelmien kanssa
- Toisaalta ennakoiva näkökulma tukee ja tukeutuu muihin ohjelmiin

Mitä yhteiskehittäminen tarkoittaa kansallisessa aivoterveisohjelmassa?

Sovellettu yhteiskehittämisen teorioita ja malleja
esim. [Yhteisövaikuttavuus – Itla](#)

Ohjelman valmistelu 50 asiantuntijan voimin vuonna 2022

Taustatyö ja lukuisat eri tahojen kontaktit ennen asiantuntijatyöryhmien kokoontumista aloitettiin jo vuonna 2021.

Lapset ja nuoret
-asiantuntijaryhmä

Työikäiset
- asiantuntijaryhmä

Ikääntyvät
-asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmien koordinaatiokumppanit; Itla (lapset ja nuoret), Kestävä aivoterveys –hanke (työikäiset) ja GEREK (ikäntyvät)

Kokoava neljäs asiantuntijaryhmä

Ohjelman vaikuttavuustavoite ja yhteiset vaikutustavoitteet

1. Työseminaari laajemmalle yleisölle (tavoitteiden työstäminen)
2. Toinen julkinen tilaisuus (alustavien vaikuttavuus- ja vaikutustavoitteiden julkistaminen)
3. Vaikutusketjut ikäryhmittäinen; tarve, vaikuttavuustavoite, vaikutustavoitteet ja edellytykset
4. Ikäryhmäkohtaiset asiantuntijaryhmät täydensivät edellytysten listaa
5. Neljäs asiantuntijaryhmä tuotti taustadokumentin

Inhimillisesti kestävä, aivoterveyttä tukeva yhteiskunta

Aivoterveys- ja
aivosairausymmärrys
sekä aivojen
hyvinvoinnin arvostus
on vahvistunut

Aivoergonomia on
otettu huomioon
toimintaympäristöissä

Jokaisella on
mahdollisuus
palauttavaan ja
virkistävään uneen

Kuulumisen tunne on
vahvistunut – kaikki
kansalaiset ovat
kanssalaisia

Yhteiset vaikutustavoitteet

Lisäksi erityistä huomiota kiinnitetään riittävään fyysiseen aktiivisuuteen, terveelliseen ravitsemukseen ja päihteettömyyteen, jotka ovat myös aivoterveysten perustekijöitä.

Ohjelma
käynnistyi 2/2023

Aivoliitto
koordinoi
toimeenpanon
suunnittelua ja
toteutusta
yhteistyössä

Koordinaatiokumppanit:

- **Lapset ja nuoret:** Lastensuojelun Keskusliitto
- **Työikäiset:** Työterveyslaitos ja Tampereen AMK Kestävä aivoterveys -hanke
- **Ikääntyvät:** Ikäinstituutti
- **Kaikissa ikäryhmissä ruotsinkielisen väestön osalta:** Folkhälsan - Folkhälsan (folkhalsan.fi)

Yhteiskehittäminen ja aito yhteistyö toimeenpanon suunnittelussa ja toteutuksessa

- Olemassa olevien ja puuttuvien ratkaisujen ja palveluiden tunnistaminen
- Edellytysten operationalisointi toimenpiteiksi
- Yhteistyön käynnistykseen suunnittelu koordinaatiokumppanin ja yhteistyötahon/-tahojen kanssa
- Toimintasuunnitelman täsmentäminen yhteistyökumppanin tarpeen mukaan
- Toimenpiteistä sopiminen ohjelman vaikutustavoitteiden näkökulmasta
- Toimijaverkoston kokoaminen
- Toimenpiteiden käynnistys

Yhteiskehittämisen paikkoja

Arabian peruskoulu –pilottiyhteistyö

Esimerkki yhteiskehittämisestä Lapset ja nuoret –ikäryhmän osalta

Lapset ja nuoret - digiryhmän työpaja 4.4.2023

Tavoitteena oli tuottaa

- yhteinen kannanotto ajankohtaisesta aiheesta lapset, nuoret ja digiympäristö aivoergonomisena toimintaympäristönä. Kuinka muokkaamme digiympäristöä aivoergonomisemmaksi lapsille ja nuorille?

- tietoa, jota voidaan hyödyntää kansallisen aivoterveysohjelman toteutuksessa

- Tiina Ristikari, tutkimusprofessori (Itla)
- Silja Kosola, dosentti (HY)
- Johannes Jahnukainen, erityisasiantuntija (LSKL)
- Aino Saarinen, yliopistonlehtori (HY)
- Nina Sajaniemi, professori (UEF)
- Maria Stoor-Grenner, sakkunnig, småbarnspedagogik (Folkhälsan)
- Kaisa Hartikainen, neurologian el., dos., Kansallisen aivoterveysohjelman johtava asiantuntija
- Jyrki Korkeila, psykiatrian emeritus prof. (Turun yliopisto)

- Mika Pyykkö, toiminnanjohtaja (Aivoliitto)
- Markku Holmi, ohjelmapäällikkö (Aivoliitto)
- Tarja Keltto, ohjelmakoordinaattori (Aivoliitto)

- HS Mielipide: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009529149.html>

Arabian peruskoulu -pilottiyhteistyö

[Kännykän käytön vähentämisellä tähdätään parempaan aivoterveysteen Arabian peruskoulussa - Kansallinen aivoterveysohjelma \(aivoliitto.fi\)](#)

Yhteistyön käynnistyminen Arabian peruskoulun kanssa

Arabian peruskoulu aloitti syyslukukaudelta 2023 uuden käytännön, jossa rajoitetaan älypuhelinien esillä oloa oppitunneilla. Käynnistettiin lukuvuoden 2023-2024 kestävä pilottiyhteistyö, jonka tavoitteena on tukea koulua muutoksen tekemisessä.

Tavoitteiden laatiminen yhdessä koulun kanssa

- Tavoitteiden tarkentaminen ja rajaaminen

Toimenpiteistä sopiminen ohjelman vaikutustavoitteiden näkökulmasta

- Kohderyhmän tarkennus (pilotti- ja verrokkiluokat; oppilaat, vanhemmat ja opettajat)
- Toimenpiteiden ja käytännön toteutuksen sovittaminen koulun aikatauluun

Mittareista ja seurannasta päättäminen

- Tutkimussuunnitelman laatiminen ja lupien hakeminen

Viestinnästä sopiminen

- Viestinnän käytännöistä
- Aikatauluista informoiminen mukana oleville tahoille

Pilotin tavoitteet

- Oppilaiden tunnesäätely ja kokemus hyvinvoinnista on vahvistunut
- Oppilaiden toiminnanohjaus ja keskittyminen on vahvistunut
- Oppilaiden vapaa-ajalla tapahtuvat “digi-riidat” ovat vähentyneet
- Oppilaiden ymmärrys mobiililaitteiden jatkuvan käytön haitoista aivoterveydelle ja oppimiselle (ja toisaalta digiturvallisuudesta) on lisääntynyt

- Vanhempien ymmärrys ja osaaminen digikasvatukseen on lisääntynyt
- Arabian peruskoulun oppilaiden kanssa toimivien aikuisten ymmärrys lasten ja nuorten digimaailmasta on lisääntynyt

Pilotti Arabian peruskoulun kanssa

- **Mitä?**

- Tarjotaan **tietoa** lapsille, nuorille, vanhemmille ja opettajille kännyköiden ja muiden **älylaitteiden vaikutuksista aivoterveeyteen. Opitaan lapsilta ja nuorilta** heidän arjestaan erityisesti digitaalisissa ympäristöissä.
- **Pohditaan yhdessä** mitä haittoja ja hyötyjä kännyköistä ja muista älylaitteista on, **miten niiden käyttöä voitaisiin vähentää ja mitä otetaan tilalle?**

- **Miksi?**

- Jotta kännyköiden ja muiden **älylaitteiden käytön vähentämisen myötä** jokaisen olisi mahdollista huomata kuinka oma hyvinvointi paranee, on **helpompi keskittyä ja toimia ohjeiden mukaan** koulussa ja vapaa-ajalla.
- Jotta me aikuiset ymmärtäisimme paremmin nuorten arkea ja siellä esiintyviä kännyköihin ja muihin älylaitteisiin liittyviä ilmiöitä.
- Jotta meillä olisi **yhteinen ymmärrys** siitä, **miksi kännykät ja muut älylaitteet on hyvä laittaa välillä pois** ja toisaalta **mitä niiden pois laittaminen merkitsee lapsille ja nuorille?**

- **Miten?**

- Kaikille opettajille, oppilaille ja vanhemmille **tietoa aivoterveystiestä.**
- Lisäksi pilotissa mukana kaksi viidesluokkaa ja kaksi seitsemäsluokkaa, joille järjestämme **mm. työpajoja (oppilaat, opettajat ja vanhemmat)**. Tavoitteena on oppia toisiltamme sekä etsiä ratkaisuja yhdessä. Pilotille on luotu yhdessä tavoitteet ja sovitut mittarit (haastattelut, oppilaiden hyvinvoinnin seurantatieto ym.)

Pilotin seurantatutkimus

**seurataan ja mitataan yhdessä
koulun kanssa sovittujen
toimenpiteiden vaikutuksia lasten
ja nuorten sekä aikuisten
hyvinvointiin**

Itä-Suomen yliopistolla päävastuu tutkimuksesta

Sovittiin yhdessä mittarit ja tiedonkeruumenetelmät

- Fokusryhmähaastattelut (lapset ja nuoret, vanhemmat ja opettajat), vanhempien taustatietolomake, SDQ eli Vahvuuksien ja vaikeuksien –lomakekysely vanhemmille sekä School Day –sovellus luokan ilmapiiriin seurantaan

Lasten ja nuorten ohjelmatiimi

Kaisu Muuronen ja Johannes Jahnukainen, Lastensuojelun Keskusliitto

Nina Sajaniemi, Itä-Suomen yliopisto

Oona Kutvonen, opiskelija Helsingin yliopisto

Tarja Keltto ja Markku Holmi, kansallinen aivoterveysohjelma, Aivoliitto

Tulossa vuonna 2024

Uni-teemavuosi ja siihen liittyvä kampanja

Jokaisella on mahdollisuus virkistävään ja palauttavaan uneen

Yhteinen startti kansainvälisellä aivoviikolla vk 11, 11.-17.3.2024

Tapahtumia ja webinaareja pitkin vuotta

Seuraa ja lue lisää tapahtumista
www.kansallinenaiivoterveysohjelma.fi

Seuraa kansallista
aivoterveysohjelmaa
sosiaalisessa
mediassa ja
verkkosivuilla

#kansallinenavoterveysohjelma
#suomenyhteinenpääoma
#aivoterveys

www.kansallinenavoterveysohjelma.fi

@Aivoliitto

Lisätiedot ja yhteydenotot

aivoliitto.fi/kansallinen-aivoterveysohjelma

Markku Holmi
Ohjelmapäällikkö
Kansallinen aivoterveysohjelma
Aivoliitto ry
markku.holmi@aivoliitto.fi
p. 050 544 8999

Tarja Keltto
Ohjelmakoordinaattori
Kansallinen aivoterveysohjelma
Aivoliitto ry
tarja.keltto@aivoliitto.fi
p.044-724 4975

Kaisa Hartikainen
neurologian el., dos.,
Kansallisen aivoterveysohjelman
johtava asiantuntija
kaisa.hartikainen@live.com

Aivoliitto

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

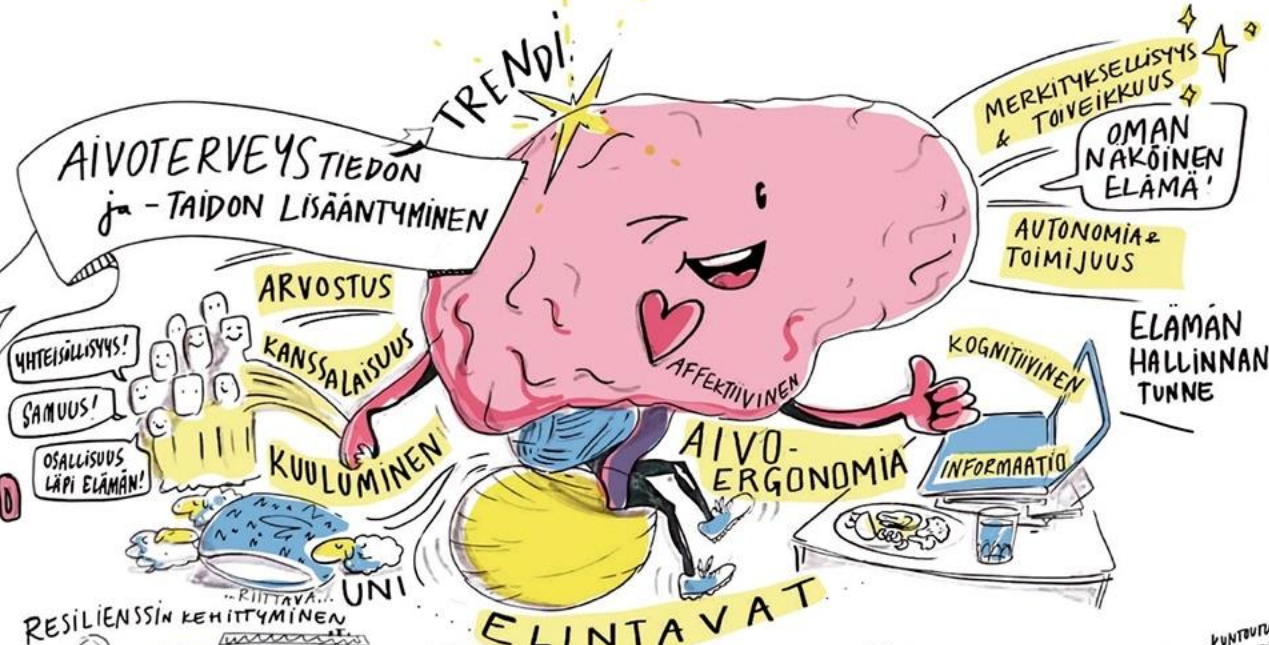
Työterveyslaitos

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences

 Ikäinstituutti

 folkhälsan

KANSALLINEN AIVOTERVEYS- OHJELMA 2030

INHIMILLISESTI KESTÄVÄ, AIVOTERVEYTTÄ TUKEVA YHTEISKUNTA

16.11.2022
Kuvataiteilija
SALLA RANTALA